

ולדינא אין נ"מ בזה דאף אם נימא דהי"א פליג גם אתמרי' שנתרסקו [מח] מ"מ להלכ' קי"ל כדעת המחבר דהיכא שממשן קיים לא נשתנית ברכתן ורק בפאווידלא שאבד כל צורתו ולא ניכר כלל מה הוא אז לכתחלה מברך שהכל וכהכרעת הרמ"א דבברכה זו יוצא על הכל בדיעבד [אכן לענין ברכה אחרונה אין עצה אי אתרמי לענין דברים שהוא משבעה מינים וכדאיאתא בסימן ר"ח ס"ג דברכת בני"ר אינה פוטרת מעין ג' ולא מעין ג' פוטרת בני"ר אם לא שיאכל גם פרי משבעת המינים וגם דבר שברכתו בני"ר לפטור גם את זה ממ"נ [פמ"ג] ואם אין לו נראה לי [מט] שיוכל לברך מעין שלש כי כן משמע מלשון הרמ"א דתופס לעיקר הדין שברכתו פה"ע]:

(מג) לברך שהכל - וע"כ מיני אגרע"ס וייגדע"ס ומאלינע"ס וכיו"ב שסוחטין אותן ומרקחין אותם בדבש וצוקע"ר מברכין עליהם [נ] שהכל כיון שהם מרוסקים ונימוחים לגמרי ואבד מהם צורתן ובדיעבד אם בירך עליהם ברכתו הראויה יצא: (מד) יצא - ואם רוב דרך אכילת אותן פירות הוא [נא] ע"י ריסוק אף לכתחלה מברך ברכתו הראויה בין לענין פה"ע או פרי האדמה כגון מאכל שמבשלין מדלועין שקורין קירבעס וכן אינגבע"ר ושאר שמים שחוקים שאוכלין עם צוקער מברכין בפה"א ועיין לקמן סי' ר"ח ס"ח בהג"ה מדינים אלו:

באור הלכה סימן רב סעיף ז

סעיף ז

* תמרים שמיעכן ביד וכו' - עיין מ"ב במש"כ דלהלכה קי"ל וכו' דאף שבתה"ד דקדק מרש"י דטרימא הוא דוקא כשהם כתושים קצת כבר השיב עליו בב"י בס"ס ר"ד ע"ש וכן פסק המ"א וא"ר והגר"ז וח"א דאפי' בנתרסקו לגמרי אם ניכר במקצת מהות הפרי לא נשתנית ברכתן ובאמת לבד דעת הרוקח שהובא במ"א שעומד בשיטת הרמב"ם מצאתי עוד כמה ראשונים דקיימי בשיטתיה והוא הערוך בערך טרימא ע"ש [ולפי הנראה שממנו העתיק הרמב"ם דינו] וגם העתיקו האור זרוע לדינא וכן הוא ג"כ דעת הרי"א"ז בפסקי הלכות שלו וכיון דכל אלו מוכח מהם בהדיא דאפילו נתרסקו לגמרי לא נשתנית ברכתן בודאי נקטינן כן לדינא ובפרט דהא"ר מצדד דגם רש"י מודה בדינא להרמב"ם. ומש"כ במ"ב ורק בפאווידלא"א וכו' אף דהט"ז דעתו לדינא דאפילו לכתחלה יכול לברך בפה"ע הלבוש והמ"א והא"ר והגר"ז וח"א כולם החזיקו לדינא כפסק הרמ"א דאם נימוח לגמרי ולא ניכר צורתו כלל יברך שהכל [וראיותיו של הט"ז כבר דחוהו האחרונים עיין ביד אהרן ונהר שלום] ומצאתי להרא"ה בחידושו על הרי"ף שכתב ג"כ דאם נתרסק כ"כ עד שעברה צורתן מברך שהכל [וכן מוכח מאבודרהם המובא במ"א בסימן ר"ה סק"ט ע"ש] והגם דמסתברא בפשיטות דהרא"ה סובר כן מעיקר הדין מ"מ אין לזוז מדברי הרמ"א שהחליט דנראה לו לעיקר דאם בירך בורא פה"ע יצא:

סעיף ז [הערות עריכה] מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף ז (יח) (פמ"ג) (מחה"ש) וי"א לברך כו. נ"ל דוקא בגדגניות שנתבשלו ונימוחו לגמרי וכן כ' מהרי"ק שמ"ה אבל בתמרים שנתמעכו קצת לא פליג וס"ל כהרמב"ם והטור דמברך בפה"ע וכ"מ סי' ר"ד סי"א שכת' אפי' הם כתושים ביותר ולא פליג רמ"א וגם בד"מ סי' ר"ד משמע דס"ל כהרב"י וגם בת"ה אפשר דמודה בתמרים שמיעכן קצת כהרמב"ם וגם בגדגניות שנתבשלו כת' ז"ל שנימוחים לגמרי מברך שהכל ול"ד לבשמי' שחוקי' בסי' ר"ג ס"ז דהתם דרך לכתוש ולשחוק כל הבשמים מ"ה חשיבי קיימו במילתייהו משא"כ בדבר אחר שאין דרכו להיות מעור ומרוסק ואף על פי שאין החילוקי' האלו ברורים מ"מ לא יהא אלא ספק ומברך שהכל עכ"ל, וברוקח כ' ז"ל תמרים כתושים מבושלים בפה"ע והוא טרימא"ק עכ"ל:

באור הגר"א אורח חיים סימן רז

סעיף א

חוץ כו'. כמ"ש בר"ס ר"ח:

וכ"ד כו'. ע' תו' שם וכנ"ל:

ואם אכל כו'. כמו בברכה ראשונה כמ"ש ל"ש אלא כשברכותיהן שוות וכ"ה ברמזים וערש"י מ"א א' ד"ה בשברכותיהן כו':

וברכה כו'. עתוס' ל"ז א' ד"ה בורא כו' ובירושלמי מסיים ברוך אתה ה' חי העולמים וכ"כ הרא"ש אבל תר"י כ' כיון שבגמ' שלנו לא הזכיר יש לחתום בלא שם ודעת הרא"ש עיקר וכו' ברוקח וע' בטור ועמ"א נוסח כו' ומ"ש לומר שבראת בנוכח ליתא אלא העיקר לומר שברא וכו' לשון הגמ' שם ל"ז א' וכו' ברא"ש פ"ו סי' ח' ורמזים שם וכו' בבהיר ומ"ש בעירובין י"ד ב' שבראת ט"ס הוא דגמ' מביא שם מתני' דברכות מ"ד א' ושם ליתא בסיום דברי ר"ט רק וחסרון ע"ש ומ"ש מ"א בשם תי"ט סוף תמיד לומר חי בצירי כן עיקר:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רג סעיף ו - ז

סעיף ו

על (א) זנגביל (ח) שמרקחים אותו כשהוא רטוב, בורא פרי האדמה. ה' ונראה דה"ה אם מרקחים (ט) אותו יבש, ו' כיון שעל ידי כך הוא (י) ראוי לאכילה, ד' ג' [ג] ב' (יא) הזנגביל עיקר ומברך עליו בפה"א.

סעיף ז

בשמים (יב) שחוקים ומעורבים עם סוקר, ד' [ז] [ז] (יג) הבשמים עיקר ומברך עליהם כדין [ג] ברכת אותם בשמים.

משנה ברורה סימן רג ס"ק יב - יג

(יב) שחוקים - היינו אף כשהם [יט] שחוקין ונימוחים לגמרי עד שאין ניכר בהם תארן הראשון כלל אפ"ה לא נשתנית ברכתן עי"ז לכו"ע דדרך הבשמים לכתוש באופן זה:
(יג) הבשמים עיקר - היינו אפילו כשהיה צוקע"ר [כ] הרוב ומעט בשמים וכעין שנוהגין בינינו לעשיית מאגע"ן פולווע"ר שמערבין צוקע"ר הרבה עם אינגבע"ר כתוש אפ"ה האינגבע"ר עיקר והצוקע"ר טפל להן דאינו בא רק למתקו ואין לברך עליה

באור הלכה סימן רג סעיף ו

* על זנגביל שמרקחין אותו - עיין בשע"ת בשם עמק ברכה דדוקא כשמרקחין חתיכות ממנו אבל אם הוא מעורב וכתות עד שאינו ניכר מה הוא אף על פי שידוע שהוא זנגביל מברך שהכל ולא הבנתי דהלא מבואר לקמיה בס"ז דבשמים שחוקים וכו' והיינו אף כששחוקים לגמרי ואפילו למאן דמחמיר בתמרים שעשאן כעין עיסה שאבד ברכתו הקודמת וכמבואר בסימן ר"ב ס"ז בהג"ה אפ"ה לענין בשמים מודו דאף כשנימוח לגמרי אפ"ה מברך ברכתו הקודמת הואיל דאורחיהו בהכי לכתוש לגמרי וכמבואר בתה"ד סי' כ"ט שהביא מקור לזה מדברי רש"י שפירש על הימלתא בשמים כתושין המפטמין בדבש ע"ש והלא הימלתא קאי גם על זנגביל כדמוכח בגמרא א"כ מוכח דאף כשהוא שחוק וכתוש אפ"ה מברך ברכתו הראויה משום דאורחיה בהכי ואולי יש לומר דאף שהימלתא כולל גם זנגביל מ"מ לענין כתישה אפשר דיש לחלק בין זנגביל לשאר בשמים דזנגביל כשמרקחו בדבש אין דרך לכתשו כל כך וע"כ אבד ברכתו הקודמת אבל מדברי עטרת זקנים וכן מהט"ז משמע לכאורה כמו שכתבנו וצ"ע:

רי"ף מסכת ברכות דף כז עמוד א

שתיאת רב אמר שהכל ושמואל אמר בורא מיני מזונות אמר רב חסדא ולא פליגי הא בעבה והא ברכה עבה דלאכילה עבדי לה בורא מיני מזונות ורכה דלרפואה עבדי לה מברך שהכל:

רבינו יונה מסכת ברכות דף כז עמוד א

שתיאת רב אמר שהכל אית דמפרשי שעושין אותה מקמח שבליים שחרכן בתנור אי נמי מקמח אחר שמבשלין אותו במים ומ"ה אמרינן שאם עשו אותה עבה כמו שדרך לעשות אותה לאכילה מברך עליה במ"מ ואם היתה רכה שלא הטילו בה אלא מעט קמח בלבד כמו שדרך לעשות אותה לרפואה מברך עליה שהכל ומאי דאמרי' רכה דלרפואה עבדי לה מברך שהכל לא קאמר מפני שאינו אוכל אותה להנאה אלא לרפואה שיברך שהכל דודאי מפני שאוכל הדבר לרפואה אינו גורע ברכתו דהא אמרי' (שבת קט ב) כל האוכלין אוכל אדם (בשבת) לרפואה וכל המשקין הוא שותה אלא ה"ק אם היתה רכה כמו שדרך לעשותה לרפואה אף על פי ששותה אותה להנאה אינו מברך עליה אלא שהכל:

חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף לח עמוד א

שתיאת, אסיקנא דבעבה מיני מזונות משום דלאכילה קא עבדי לה אבל רכה שהכל משום דלרפואה עבדי לה, ק"ל ואפילו עבדי ליה לרפואה מאי הוי לברך עליה ב"פ האדמה, דבשלמא מיני מזונות לא מברכין עליה כיון דלא עבדי ליה לאכילה ולמיזן אבל פרי האדמה מיהא לברך עליה דבמילתיה קאי, וכקמחא דחטי לרב יהודה דלעיל, ואי הוה קיי"ל כרב נחמן דאמר בקמחא דחטי שהכל שפיר, אלא אי קיי"ל כרב יהודה תקשי דהא קיי"ל נמי כי האי מסקנא דרב חסדא דהכא, וא"ת דכיון דלא מיכוון אלא לרפואה בעלמא לא מברכין עליה אלא שהכל והא שמן ע"י אניגרין היכא דמיכוון לרפואה מברכין עליה בורא פרי העץ, ואפשר לומר דשאני הכא דכיון שאין דרכו ליהנות ממנו בהכין אלא לרפואה בעלמא ואין עיקר הנאתו בהכי לא מברכין עליה אלא שהכל דלאו במילתיה קאי, אבל שמן ע"י אניגרין דרך הנאתו הוא בדרך שתיה אלא שכל שהוא לבדו מזיק ומכשירין אותו ע"י אניגרין וכשהוא עושה האניגרין עיקר אי אפשר לברך עליו

משום דה"ל אניגרונן עיקר ושמן טפלה לו, אבל כשמתכוין לרפואה ה"ל שמן עיקר ודרך הנאתו לפיכך מברכין עליו בורא פרי העץ ואף על פי שהוא מתכוין לרפואה כדאמרן דמ"מ דרך עיקר הנאתו הוא כנ"ל.

ואי ס"ד לרפואה קא מיכוין רפואה בשבת מי שרי, פירוש דקסבר רב יוסף דאם איתא להא דרב חסדא שאין דרכן של בני אדם לעולם לשתות שתיתא רכה אלא לרפואה א"כ אסור לשתותה בשבת, והיינו דל"ק לי' שתית שמן בשבת ע"י אניגרונן למי שחושש בגרונו משום דאניגרונן כיון שדרכן של בני אדם לשתותו כן ליהנות בו לפעמים ושלא מחמת רפואה השתא נמי דשתי ליה לכוונת רפואה לא גזרינן ביה משום שחיקת סמנין, דאיכא למיתלי דילמא לשתית הנאה בעלמא קא מיכוין, ולא פלוג רבנן בין שותה לרפואה לשותה לכוונת הנאה, אבל שתיתא כיון דלעולם לא עבדי לה רכה אלא לרפואה אף על גב דאוכל הוא לא ליכליה בשבת דאית בי' משום שחיקת סמנין, והיינו נמי דלא אקשי ליה אביי מן החושש בגרונו לא יערער לתוכו שמן אבל נותן הוא לתוך האניגרונן וכדאמרן אלא אקשי מדתנן כל האוכלין אדם אוכל לרפואה דמשמע כל האוכלין ואפילו אותן שאין דרכן של בני אדם לאוכלן אלא לצורך רפואה דמ"מ כיון דתורת אוכל יש להן אף על פי שאינו אוכלן אלא לרפואה אפילו הכי שרו, כנ"ל.

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף לח עמוד א

שתיתא והוא שבלים רכים של שעורים שעשאן קליות וטחנן וערב קמחן במים אם היא עבה לאכילה עשאוה ומברך עליה בורא מיני מזונות ואם היא רכה סתמה לרפואה ולהקיר ומברך עליה שהכל ולא מפני שהיא ראויה לשתיה לבד שהרי אנגרין משקה הוא ודינו בב"פ האדמה וכמו שביארנו בסמוך במשקה היוצא מן הפרי אלא מפני שאינו אוכל ולא משקה אלא רפואה וגדולי המחברים כתבו בקמח של חמשת המינים שקלו אותו וערבוהו במים או בשאר משקין אם הוא עבה עד שראוי לאכילה מברך מיני מזונות ואם רך עד שהוא ראוי לשתיה מברך שהכל ואפשר שבדעתם לומר שכל שהוא רך עד שהוא ראוי לשתיה לרפואה הוא עשוי:

עירב קמח זה במים מערב שבת בוחשין אותו בשבת שלא ישאר קמח בשולים ומותר לשתותה בשבת שכל דבר שאין הברייתא נמנע מאכילתו או משתייתו מותר לאכלו או לשתותו בדרך רפואה וכן הדין ששותין זיתום המצרי אף על פי שאינו משקה הרגיל הואיל ובריאים שותים אותו לפעמים וכל שלרפואה מברך עליו שהכל אחר שיש באכילתו קצת הנאה וכן הדין בכל המרקחות שאין הבריאים ראוים לאכלו אם אכלן זה לרפואה מברך עליהן שהכל ואפי' היה בהם מפירות האילן אבל מה שהוא רגיל לבריאים לאכלו כגון מרקחת הזנגביל וכיוצא בו וכגון שמן שעל ידי אנגרין מברך ברכה הראויה על העקר שבו:

רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הלכה ג

קמח של אחד מחמשת המינים שקלהו וערבו במים או בשאר משקים אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללעסו מברך עליו בתחלה בורא ג מיני מזונות ולבסוף על המחיה ועל הכלכלה, ואם היה רך כדי שיהיה ראוי לשתיה מברך עליו בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף ו

(ב) קמח של אחד מחמשת מיני דגן ששלקו (פי' בשלו הרבה) ועירבו במים או בשאר משקין, אם היה עבה כדי שיהיה ראוי^ח לאכילה (כב) וללעסו (פי' לטחון אותו בפה), מברך (ה) בורא מיני מזונות ואחריו על המחיה; ואם היה רך כדי^ט שיהיה ראוי לשתיה, מברך עליו (כג) שהכל ואחריו בורא נפשות.

משנה ברורה סימן רח ס"ק כב

(כב) וללעסו - לאו דוקא דאפילו אם אינו עב כ"כ כיון שאינו רך שיהיה ראוי רק לשתיה מברך עליו במ"מ [אחרונים]:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רד סעיף יא

(ג) <ד' > חבושים או גינדא"ש^ג או ורדים ושאר מיני פירות ועשבים שמרקחים בדבש, (ע) <ב' > הפירות והעשבים (מ) הם עיקר והדבש טפל, <א' > אפילו הם כב (כב) כתושים^{טו} ביותר, הילכך מברך על חבושים וגינדא"ש בפה"ע; ועל של עשבים, בפה"א; <י' > * ועל <טו > <טז > <יז > של כג (כא) של כג (כב) {ז} ורדים, בפה"א (פ). הגה: וכל מרקחת שאין בריאים רגילין בו (כב) {ז} אלא (מ) טו"ז כד י"ז {יז} לרפואה, (נה) מברכין עליו שהכל (ב"י בשם הרא"ש).

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רד סעיף יא

(נא) הם עיקר וכו' - דהדבש [מג] אינו אלא הכשר לדבר המרוקח שמכשירו ומתקנו לאכילה. וכן שקדים המחופין בצוקע"ר אף שהם מחופין לגמרי מברך בפה"ע דאף שצוקע"ר הרבה מהפרי הפרי עיקר [פמ"ג]:

(נב) כתושים ביותר - דוקא שניכר מהותו ותארו [מד] אבל אם נימוח לגמרי עד שנפסד צורתו העצמי מברך לכתחלה שהכל כמבואר לעיל סי' ר"ב ס"ז בהג"ה ע"ש ועיין לעיל סי' ר"ג ס"ז ובמ"ב שם:

(נג) ורדים בפה"א - היינו רוזי"ן בל"א ואף על גב דפרי עץ הם שגדילים על האילן מ"מ כיון שאינן עיקר הפרי דזרע שלהם הם עיקר הפרי והעלים שמרקחין אותם הם הפרחים ע"כ מברך בפה"א וכן על הלוינדר"א בל"א מברך בפה"א דאע"פ שהלוינדר"א גדילים באילן דעיקר הפרי הם גודגדניות השחורות שגדלים באותו אילן ודומה ממש לדין ורדים [אחרונים] וא"ת כיון דורדים לא חזיא לאכילה לא חיינן ולא מבושלין אלא א"כ הם מבושלים עם דבש א"כ הו"ל דבש עיקר וי"ל דאדרבה כיון שעיקר תיקון הורדים לאכילה אינו אלא עם דבש הו"ל דבש טפל שהרי אינו בא אלא להכשיר הורד לאכילה והו"ל כפירות שאין נאכלין חיינן שמברך עליהם אחר בישולם ברכה ראויה להם [כדלקמן בריש סימן ר"ה] ואין אנו אומרין שיברך עליהם שהכל מפני שהמים המובלעים בהם הכשירום לאכילה [ב"י]:

(נד) אלא לרפואה וכו' - הטעם דאף דנהנה אין זה עיקר הנאתו כיון שאין הבריאים רגילין לאכול אותו בכך [מה] שעומד רק לרפואה:

(נה) מברכין עליו שהכל - ועיין בבדק הבית שכתב שרוב הפוסקים חולקים ע"ז וכן הסכימו [מו] האחרונים דצריך לברך עליו ברכה הראויה לו כיון שעכ"פ נהנה: